

Висновки. Здійснивши дослідження психологічних аспектів переживання життєвих подій учасниками АТО, можемо зробити висновки про те, що по-перше, переживання життєвих подій важливе для учасників АТО, насамперед, через травматичний не пережитий досвід більшості з них. По-друге, травматичні життєві події учасників АТО усвідомлюються ними, але не переживаються повною мірою через механізми психологічного захисту, травматичний характер цих подій, а також через відсутність навичок побудови розповіді, шляхом створення й реалізації якої відбувається процес переживання. За особливостями переживання життєвих подій в розповіді було виокремлено дві групи досліджуваних, серед яких перша група – це учасники, які усвідомлювали життєві події та говорили про них, але лише сухими фактами, і друга група – це ті, хто переживали життєві події, будуючи історії про них. Життєві історії учасників АТО розподіляються на такі типи: історія успіху, історія поразки, історія зради, історія втрати, історія кохання, історія мужності та сили духу.

Перспективами подальших досліджень є більш детальне вивчення психологічних та особистісних характеристик ветеранів двох визначених груп, а також співвіднесення особливостей переживання ними життєвих подій та їх усвідомлення й осмислення.

Список використаної літератури.

1. Калшед, Д., (2015), Травма и душа: Духовно-психологический подход к человеческому развитию и его прерыванию, Когито-центр, Москва, 488 с.
2. Караяни, А. Г., (2003), Психологическая реабилитация участников боевых действий, Москва, 80 с.
3. Левин, П. А., (2007), Пробуждение тигра – исцеление травмы. Природная способность трансформировать экстремальные переживания, АСТ, Москва, 316 с.
4. Хухлаев, О. Е., (2006), Обычная работа в необычных условиях: психологическое консультирование, осложненное травматическим стрессом, МГПУ, Москва, 128 с.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ЮНАКІВ З ОБМЕЖЕННЯМИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ УДК 316.6:371.3

*Петрук О. В.,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітнього рівня «Магістр»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Кількість осіб з обмеженнями життєдіяльності (ОЖ) постійно зростає, хоча причини і наслідки

інвалідності можуть бути різними. Разом із тим потрібно зауважити, що суспільство схильне сприймати осіб з інвалідністю крізь призму негативних стереотипів. Під час навчання у закладах вищої освіти (ЗВО) у студентів з обмеженнями життєдіяльності може виникати низка проблем, пов'язаних як і з внутрішніми переживаннями стосовно пристосування до нового навчального середовища, так і саме оточення може як сприяти успішному входженню в студентське оточення юнаків та юнок, так і перешкоджати чи ускладнювати цей процес. Тому актуальною є проблема вивчення особливостей соціально-психологічної адаптації студентів з обмеженнями життєдіяльності до ЗВО.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато дослідників розглядали вплив обмежень функцій життєдіяльності на розвиток особистості. Так зокрема, Л.С. Виготський вказував на формування вторинного дефекту в тому випадку, якщо соціальне оточення не компенсує психофізіологічного порушення розвитку, а навпаки, детермінує його. Згідно з дослідженням Л.І. Божович, тяжке хронічне соматичне захворювання суттєво змінює перш за все всю соціально-психологічну ситуацію розвитку людини. Воно змінює рівень її психічних можливостей, веде до обмеження кола контактів з оточуючими. Особливе значення для розв'язання проблеми адаптації мають праці зарубіжних психологів, у яких особлива увага приділяється зв'язку особистісних порушень у дитинстві з психологічними проблемами в дорослому віці (З. Фрейд, А. Адлер, Е. Еріксон, К. Хорні). Згідно з поглядами А. Адлера, фізичний дефект тіла, формує комплекс неповноцінності, який блокує повноцінний розвиток особистості.

Мета наукової публікації здійснити теоретичний аналіз проблеми соціально-психологічної адаптації студентів з ОЖ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна адаптація осіб з обмеженнями життєдіяльності - це активний паритетний взаємозв'язок суспільства та особи, який спрямований на: 1) з'ясування соціумом можливих умов пристосування до суспільного життя кожного окремого індивіда; 2) приведення поведінки особи у відповідність до загальноприйнятих норм і цінностей; 3) забезпечення безпечного та економічно стабільного існування в адаптованому середовищі; 4) соціально-психологічну інтеграцію неоднорідних елементів суспільства (Чухрій, І.В., 2016).

Проходження процесу соціально-психологічної адаптації та подальша адаптованість залежить від двох чинників: 1) соціального середовища, яке має прийнятні характеристики та створює відповідні умови для адаптації індивіда; 2) особистісний адаптаційний потенціал - психофізичні особливості індивіда, які визначають ступінь прийнятності та можливості подальшої адаптації особи до конкретного соціального середовища (Томчук, М.І., Комар Т.О., 2012).

Допомога в адаптації студента з обмеженнями життєдіяльності до умов навчання та надання йому підтримки може відбуватися лише шляхом організації супроводу їх навчання та дотримання основних принципів гуманістичної педагогіки та психології (Томчук, М.І., Комар, Т.О., 2012).

Освітня допомога передбачає підвищення адаптивних можливостей суб'єкта соціалізації шляхом навчання (формування нових знань, умінь і навичок) і виховання (зміна цінностей, установок). Звичайно, освітня допомога безпосередньо не вирішує проблем відновлення психічних функцій індивіда чи поліпшення матеріального стану, але, передаючи певну суму знань і формуючи конкретні уміння, педагог прагне внести зміни в поведінку людини та в шляхи вирішення проблемних ситуацій. Крім того, допомога викладачам, які мають у групах студентів з обмеженнями життєдіяльності, носить в основному педагогічний характер, оскільки викладачі часто не володіють певними знаннями про те, що відбувається в процесі адаптації. Це може бути інформація, довідки про одноразові консультації, забезпечення необхідною літературою, організація занять, залучення до взаємодії, проведення тренінгів тощо (Турубарова, А. В., 2006).

Аналіз літературних джерел та наукових досліджень з досліджуваної проблеми свідчить, про те що на сучасному етапі розвитку суспільство вже не повинно розглядати осіб з обмеженнями життєдіяльності як людей, котрі мають певні порушення розвитку, а розглядаються причини недієздатності в неадекватності середовища, недосконалості законів тощо. Тобто суспільство і заклади вищої освіти можуть створити більш сприятливі умови в житті для особистісного зростання цих людей, особливо молоді. Це можна здійснити лише тоді, коли суспільство сприйме інвалідність як суспільне явище, результат взаємодії особистості і соціуму. При цьому соціум має сприймати людей з функціональними обмеженнями як партнерів у взаємодії. Такий підхід буде вимагати змін у роботі спеціалістів різних служб, у тому числі і соціально-педагогічних, зорієнтованих на реабілітацію та адаптацію індивідів з особливими потребами.

Така соціальна модель інвалідності означає, що психологи, соціальні працівники, педагоги мають бути залучені не лише до консультування людей стосовно труднощів у їх адаптації, але й до перетворення позиції суспільства та його принципів. Лише за таких умов впровадження соціальних програм стосовно молоді з обмеженими можливостями може мати успіх і дати позитивні результати.

Соціальна інтеграція припускає соціальну адаптацію людини з обмеженими можливостями в загальну систему соціальних відносин і взаємодій в рамках того середовища, у яке вона інтегрується. Педагогічна ж інтеграція передбачає розвиток здібностей щодо засвоєння такою людиною необхідних програм у період їх навчання у відповідних навчальних закладах. Але тут необхідно сказати, що якими б не були

сприятливими умови соціалізації, її результати багато в чому залежать від активності і цілеспрямованості самого індивіда (Місяк, С.А., 2005).

Висновки. За результатами теоретичного аналізу, встановлено, що у студентів з обмеженнями життєдіяльності під час навчання у ЗВО виникає ряд проблем, пов'язаних з утрудненням соціально-психологічної адаптації. Для подолання зазначених проблем необхідно не лише застосовувати ефективні методи психокорекційної роботи з студентами з обмеженнями життєдіяльності, але й змінювати позицію оточення щодо них.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому науковому дослідженні планується дібрати методи діагностики особливостей соціально-психологічної адаптації та вивчити зазначену проблему емпірично.

Список використаної літератури.

1. Місяк, С.А., (2005), Організація освіти осіб з фізичними вадами в Україні, Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Тези доповідей, Київ, С. 284–285.

2. Томчук, М.І., Комар, Т.О., (2012), Особливості психологічного розвитку особистості студентів з обмеженими можливостями, Збірник наукових праць, № 62, серія: педагогічні та психологічні науки, НАДПСУ, Хмельницький, С. 76–180.

3. Турубарова, А.В., (2006), Соціально-психологічні бар'єри соціалізації підлітків з фізичними вадами, Наукові записки Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України / За ред. Академіка С.Д. Максименка, Міленіум, Київ, С. 282–290.

4. Чухрій, І.В., (2016), Особливості соціально-психологічної дезадаптованості та адаптованості молодих людей з порушення функцій опорно-рухового апарату, Наука і освіта, Вип. 9, С. 203–208.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ МЕНЕДЖЕРІВ

УДК 159.923.35

*Писанка М. В.,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Економіка України на даний час перебуває в умовах затяжної та всеосяжної кризи, відбуваються докорінні зміни у всіх сферах життя. Ці зміни торкнулися й управлінської діяльності. Традиційна модель управління націлювала увагу менеджера майже виключно на економічну мету. Нова сучасна модель, що відображає зростаючу інтеграцію економічних та соціальних процесів, становить